

NEMZETI FEJLESZTÉS 2030

Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

DISSZEMINÁCIÓS FÜZET

Készült az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió végleges változata alapján a

II. Területfejlesztők Napja
Multidiszciplináris szakmai konferencia
az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióról c. rendezvényre

Budapest, 2013. október 8.

Összeállította: Rácz Szilárd

NEMZETGAZDASÁGI
MINISZTERIUM

NEMZETGAZDASÁGI
TERVEZÉSI
HIVATAL

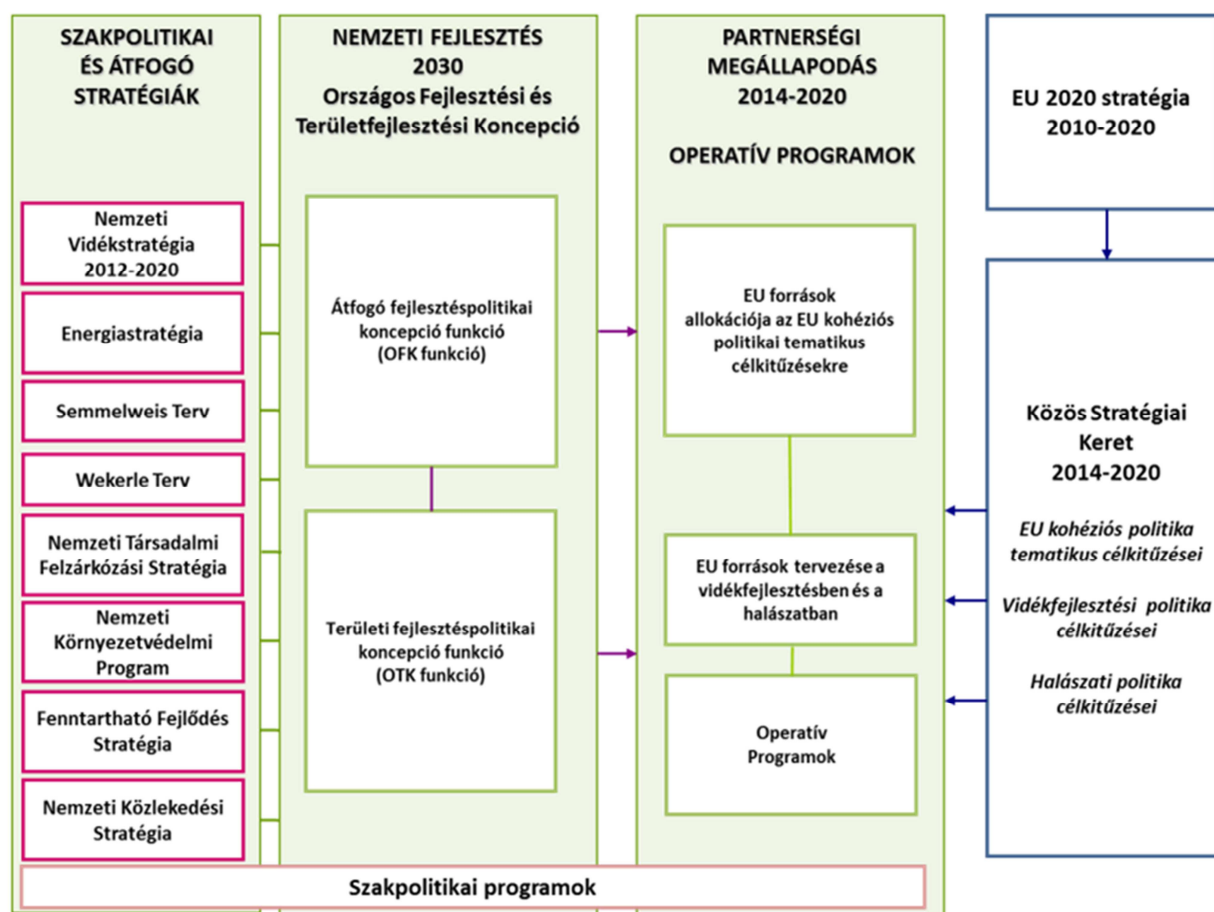
TERVEZÉSI KERETEK

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió funkciója és időtávja

Az OFTK az ország társadalmi, gazdasági, valamint ágazati és területi fejlesztési szükségleteiből kiindulva egy 2030-ig szóló hosszú távú jövőképet, valamint fejlesztéspolitikai célokat és elveket határoz meg. Ezek alapján középtávú fejlesztési prioritásokat fogalmaz meg a 2014–2020-as európai uniós program-időszak nemzeti fejlesztéspolitikája számára.

Fejlesztéspolitikai kapcsolódások

A koncepció illeszkedik a kiemelt nemzeti stratégiai tervdokumentumokhoz, a fejlesztéspolitikai eszközökön keresztül kapcsolódik a nemzeti fejlesztési programok megvalósításához. Az OFTK fejlesztéspolitikai és területfejlesztési szempontból közös irányt határoz meg a szakpolitikák számára. Egyik fő funkciója az EU 2020 Stratégiához és a Közös Stratégiai Kerethez illeszkedve a hazai fejlesztés- és területfejlesztési politikai keretek, célok és prioritások kijelölése. Az OFTK képezi a Partnerségi Megállapodás koncepcionális hátterét, megalapozza az uniós források felhasználásra irányuló operatív programok tartalmát, továbbá orientálja a hazai fejlesztési források felhasználását.

1. ábra: Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió kapcsolódása az uniós programozáshoz

AZ OFTK HOSSZÚ ÉS KÖZÉPTÁVÚ ÜZENETEI

Összefoglaló gazdaságstratégiai üzenetek

Középtávon	Hosszú távon
• a foglalkoztatást biztosító gazdasági ágazatok és tevékenységek fejlesztése • a nagyobb foglalkoztatási potenciállal rendelkező gazdasági ágazatok támogatása • a piacbővítési lehetőségek feltárása, piacbővítés (pl. keleti nyitás) • a szociális gazdaság támogatása • a helyi gazdaság erősítése • a barnamezős területek rekultiválása	• piaci újrapozicionálás • az innovatív, versenyképes, magas hozzáadott értéket előállító ágazatok hazai termelésre, kutatásra alapozott fejlesztése • a szakképzési, felsőoktatási és felnőttoktatási háttér, a tehetségtámogatás rendszerének megteremtése • az agrár- és élelmiszergazdaság exportcélú és a belső piacot, foglalkoztatást és egészséges élelmiszereket biztosító fejlesztése • a hálózati gazdaság és a helyi gazdaság erősítése • a turizmus fejlesztése

Összefoglaló környezetstratégiai üzenetek

Középtávon	Hosszú távon
• az épített környezet értékeinek és a természeti erőforrások védelme, természet- és tájvédelem, környezetvédelem, örökségvédelem, a települési környezet védelme és élhetőbbé tétele, a kedvező táji adottságok megőrzése, a táj szerkezete és karaktere kedvezőtlen irányú változásának lassítása, megállítása • agrár- és erdő környezetgazdálkodási rendszerek működtetése • természeti erőforrásaink és ásványkincseink nemzeti kézben tartása, kiemelten a termőföld és a víz védelme, fenntartható használata • az épített örökség fenntartható fejlesztése • integrált, a vízkészlet megőrzését és fenntarthatóságát szolgáló vízgazdálkodás • klímaadaptáció, negatív hatások csökkentése • környezettudatosság növelése, az újrahasznosítást és a takarékos anyag-, energia-, térhasználatot ösztönző szabályozás, szemléletformálás	• a fenntarthatóságot, az épített környezet és a természeti erőforrások mennyiségi, minőségi védelmét és a gazdasági versenyképességet, megélhetést, a foglalkoztatást és az önellátást egyidejűleg biztosító gazdasági tevékenységek és ágazatok fejlesztése • szemléletváltás a vízgazdálkodásban, vízmegtartás, -pótlás és -elvezetés komplex, a gazdálkodással, tájszerkezettel összhangban történő működtetése • energiatakarékosság, alternatív, megújuló energiára épülő helyi energiatermelési és ellátási rendszerek kiépítése • az épített környezet értékeinek védelme, valamint az épített örökség erőforrásként való használata • barnamezős beruházások szorgalmazása • a fenntarthatóság elvrendszerét erősítő környezeti nevelési és szemléletformálási feladatok erősítése • értékalapú település, illetve városrehabilitáció, valamint innovatív városfejlesztés

Összefoglaló társadalomstratégiai üzenetek

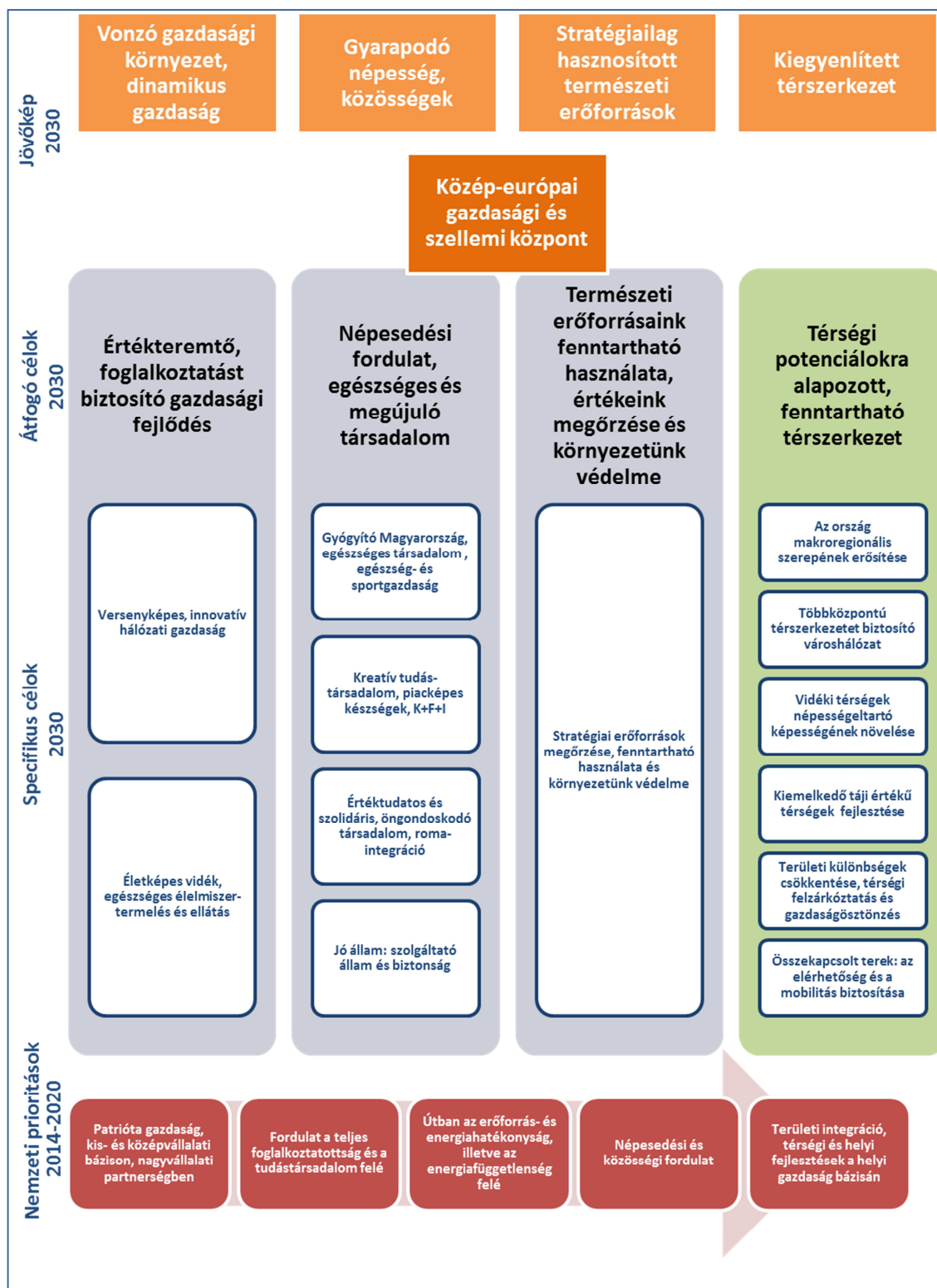
Középtávon	Hosszú távon
• a megélhetést, jövedelmet biztosító foglalkoztatási lehetőségek biztosítása • a képzettségnek, készségeknek megfelelő foglalkoztatási lehetőségek biztosítása • a foglalkoztathatóság fejlesztése, a képzésben, és foglalkoztatásban való részvételt segítő személyes szolgáltatások biztosítása • a gyerekszegénység elleni küzdelem, a gyerekek felzárkózási és oktatási esélyeinek növelése • a romák, mélyszegénységben élők társadalmi felzárkóztatása • a hátrányos helyzetű emberek foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése • a lakhatási feltételek javítása, szegregált élet-helyzetek felszámolása • a gyermekvállalást ösztönző környezet • a jó minőségű kisgyermekkori szolgáltatások, kiemelten hátrányos helyzetű gyermekeknek és szüleiknek • a köznevelési rendszer hátránykompenzációs képességének erősítése • a kulturális értékekhez és szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása • az egészségtudatos életformára nevelés, minden életkornak megfelelő sportolás lehetőségének megteremtése • a felnőttkori tanulási, tovább- és átképzési lehetőségek megteremtése • az épített örökség és a műemlékek állapotának javítása, tudományos értékű helyreállítása	• gyermekvállalást ösztönző programok • átgondolt, a gazdasági fejlődéssel együtt kialakított szakképzés, felsőoktatás, felnőttképzés • a hazai oktató, kutató, fejlesztő műhelyek megerősítése, eredmények hazai gazdaságban történő hasznosítása • a köznevelés stratégiai elemként kezelése – komplex, integrált oktatás-nevelés, hálózatfejlesztés, intézményesítés • életpálya-modellek a fiataloknak és az egyes szakterületeken • a közsféra hozzáadott értékének növelése • a közösségi értékek megerősítése • az idősödés megfelelő kezelését biztosító szemléletváltás • a szociális ellátórendszer átalakítása • a munkaerő-kínálat minőségének javítása, foglalkoztathatóságának növelése • a közszolgáltatásokhoz való hozzáférésben tapasztalható aránytalanságok kiegyenlítése

Összefoglaló területi stratégiai üzenetek

Középtávon	Hosszú távon
• a leszakadó térségek, vidéki térségek, külső és belső perifériák, foglalkoztatási és szociális problémáinak kezelése • a határ menti térségek elérhetőségének fejlesztése és a határon átnyúló kapcsolatainak erősítése	• Magyarország meghatározó makroregionális és térszervező szerepe • Budapest makroregionális vezető szerepe • városhálózat és várospolitikai, korszerű és minőségi életet biztosító városok, • városok és várostérségek átfogó, városhálózati együttműködésekkel alapuló fejlesztések • vidéki térségeink gazdasági és kulturális alapokra helyezett megújítása, város-vidék kapcsolatok megújítása • a vidéki térségek tehetséggondozó hálózatainak fejlesztése

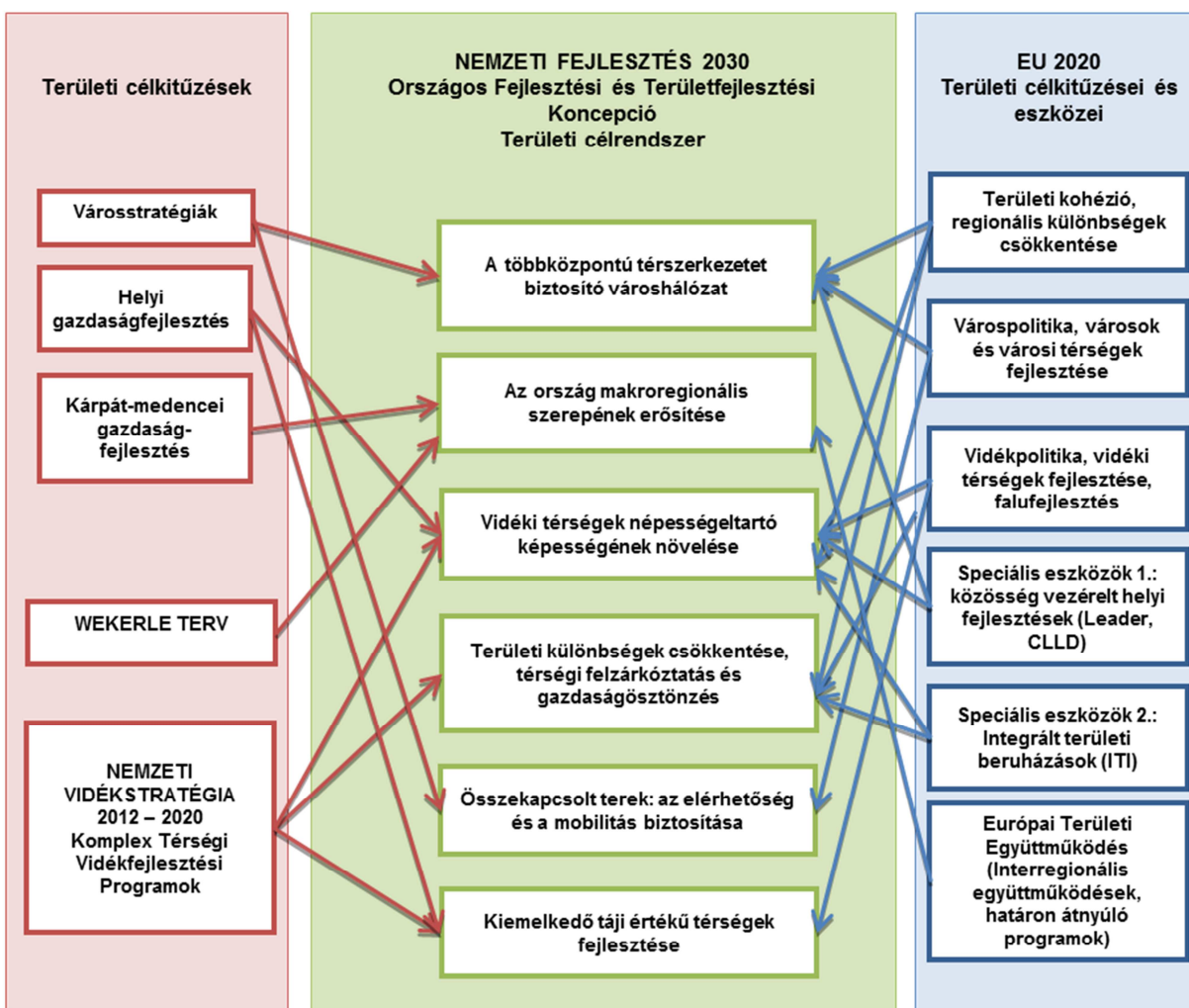
NEMZETI JÖVŐKÉP ÉS CÉLRENDSZER

Magyarország 2030-ban Kelet-Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal.

2. ábra: Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció célrendszere

TERÜLETI SPECIFIKUS CÉLOK ÉS FEJLESZTÉSI PRIORITÁSOK

3. ábra: Az OFTK területi jellegű specifikus céljainak kapcsolódása az uniós és a hazai célkitűzésekhez

Területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán

A leszakadó térségek többletforrásokkal való támogatása a jövőben is fontos területfejlesztési feladat, azonban egyre fontosabb, hogy a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott külső és belső periferiák, térségek felzárkóztatása külső segítséggel, de alapvetően belső erőforrásaikra építve történhet. A humán, társadalmi, természeti és gazdasági erőforrások feltárásával, kiaknázásával és térségben tartásával, a helyi gazdaság dinamizálásával a klasszikus versenyképesség szempontjából hátrányban lévő térségek is relatív versenyképességre tehetnek szert és egy fenntartható pályára lépve ismét bekapcsolódhatnak az ország vérkeringésébe, megállítva az ország területi szétszakadását, a szegénység újratermelődését. Csökkenteni kell az életkörülményekben és a létbiztonságban az évtizedek során kialakult nagy különbségeket a térségek és esetenként településrészek között. Közös fejlesztés- és területpolitikai felelősség a leszakadt térségek hosszú távú, célzott programok keretében történő felzárkóztatása.

Fejlesztési tématerületek 2014–2020 között

1. Területi integráció, területfejlesztés, városfejlesztés
2. Vidéki térségek, vidéki gazdaság és közösségek
3. Budapest és térsége fejlesztése
4. Kárpát-medencei, Duna-menti nemzeti és európai területi együttműködés

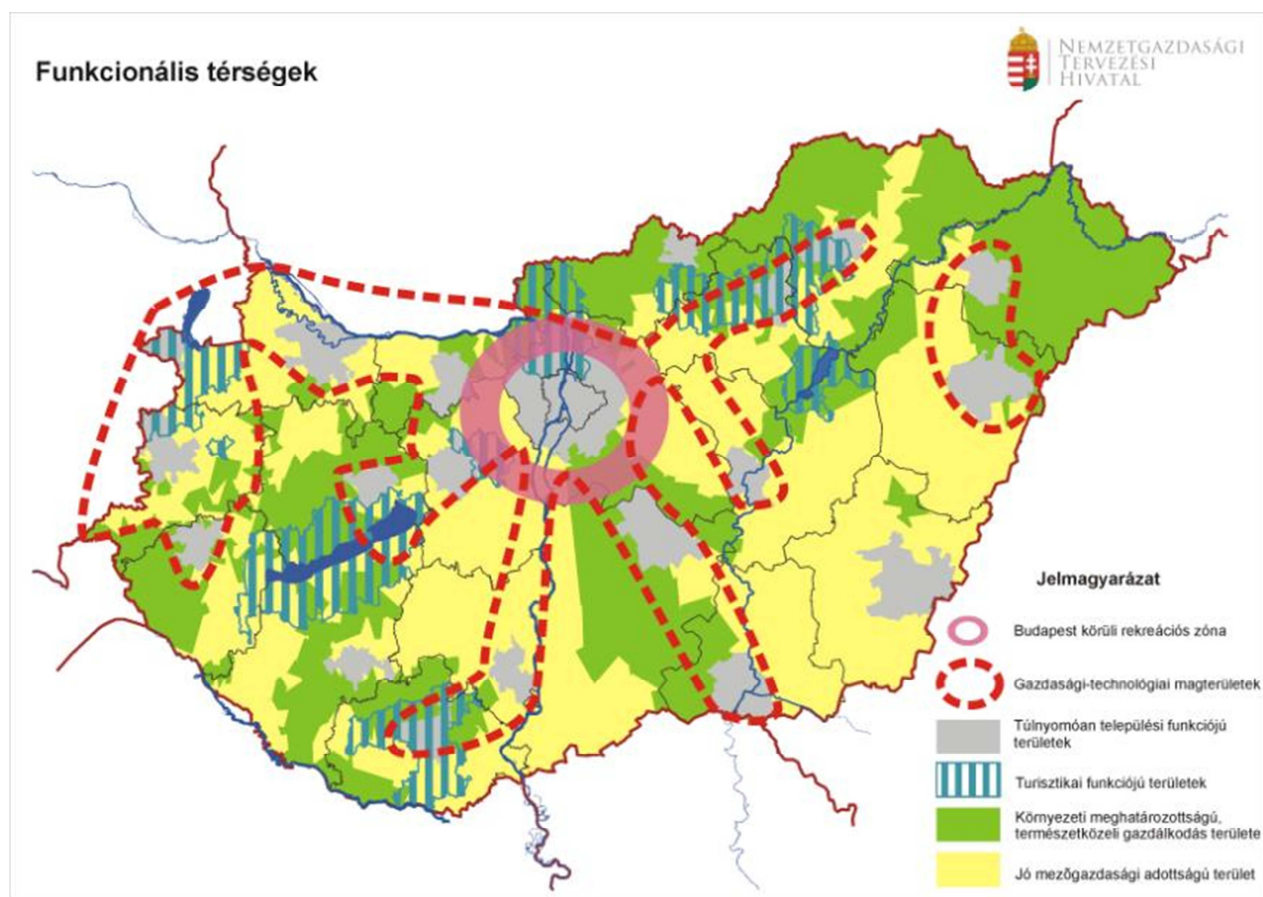
EGYES TERÜLETPOLITIKAI IRÁNYOK ÉS TEENDŐK

Térszerkezeti jövőképünk

Az ágazati fejlesztések területi összehangolása és az eltérő adottságú térségek eredményes fejlesztése egy komplex stratégiai térszerkezeti víziót igényel. Az OFTK térszerkezeti jövőkép felvázolásával átfogó keretet ad:

- Kijelöli az egyes sajátos tematikájú lehetőségeket hordozó és kihívásokkal küzdő beavatkozási térségtípusokat és térszerkezeti elemeket.
- A városias és vidékies terek fejlesztésének prioritásait, általános küldetését is megadja.
- Önálló szempontokat határoz meg a térszerkezet szempontjából kiemelten fontos mobilitást, a térhasználati elveket és ágazati területi orientációt illetően.

A térszerkezeti jövőképünket összesítve kirajzolhatók azok a funkcionális térségek, melyek arculatában meghatározó – vagy a jövőben szándékoltan azzá válik – egy-egy nemzeti szinten is jelentős gazdasági, társadalmi vagy környezeti feladat ellátása. Az adott térség elsősorban e feladatellátással kapcsolódik a nemzeti szintű társadalmi és területi munkamegosztásba. A funkciók kívánt térségi és településhálózati szintű kiosztását szemlélteti az alábbi térkép. Ezek nem kizárólagos és semmiképpen nem szabályozási jellegű térségek. A „túlnyomóan települési funkciójú területek” például csak az országos léptékben is jelentős városias és ahhoz kapcsolódó agglomerációs területeket képviselik. A természetközeli gazdálkodás sem korlátozódhat a környezeti meghatározottságú gazdálkodás tereire, de ott kiemelt fontosságú.

4. ábra: Funkcionális térségek

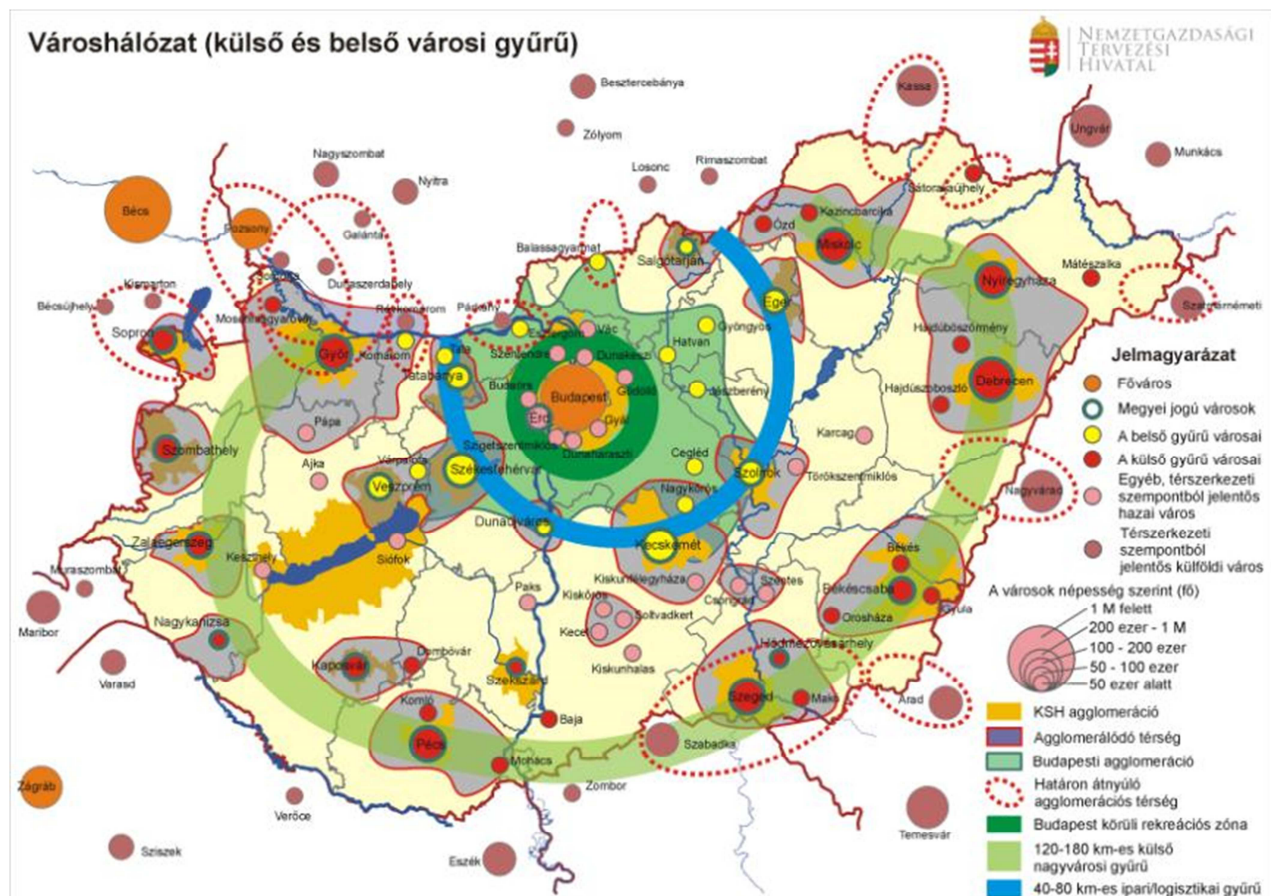
Új területfejlesztési megközelítések

A változó globális és hazai folyamatokhoz igazodva a területfejlesztési politika szemléletének, megközelítéseinek megújítása is szükséges. A területfejlesztés központi célját képező, a gazdasági és társadalmi fejlettségben megmutatkozó területi különbségek csökkentése, kiegyenlítése mellett új szempontok érvényesítése szükséges. A hatékonyabb, a hazai sajátosságokra épülő fejlődést szolgáló térszerkezet kialakítása az alábbi fő elvekre épül.

- Makroregionális térkapcsolatok feltárása
- Többközpontú fejlődés
- Város-vidék együttműködés
- Természeti erőforrásainkat védő térszerkezet
- Beruházásösztönző térszerkezet
- Periférikus térségek becsatolása az ország társadalmi-gazdaság vérkeringésébe
- Autonóm (importkiváltó) térségek
- Új középszint: új megyei szerepek
- Város és vonzáskörzete, mint funkcionális alapegység

Többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat-fejlesztés

A területpolitika egyre sürgetőbb feladata Budapest túlnyomó súlyának kiegyensúlyozása. Ezzel együttesen a helyi, térségi gazdaságélénkítést, az innovációs képesség és a társadalmi jólét helyzetének javítását is el kell érni. E célok elérése érdekében az ország egészére kiterjedő, hálózati szemlélettel működő, valamint települési adottságokat és lehetőségeket egyaránt figyelembe vevő területi tervezési folyamatra van szükség a városok vonatkozásában. A városhálózat fejlesztésének szempontjai: az ország többközpontúságának, a decentralizált térszerkezetnek és a hálózatos térszerkezetnek a biztosítása.

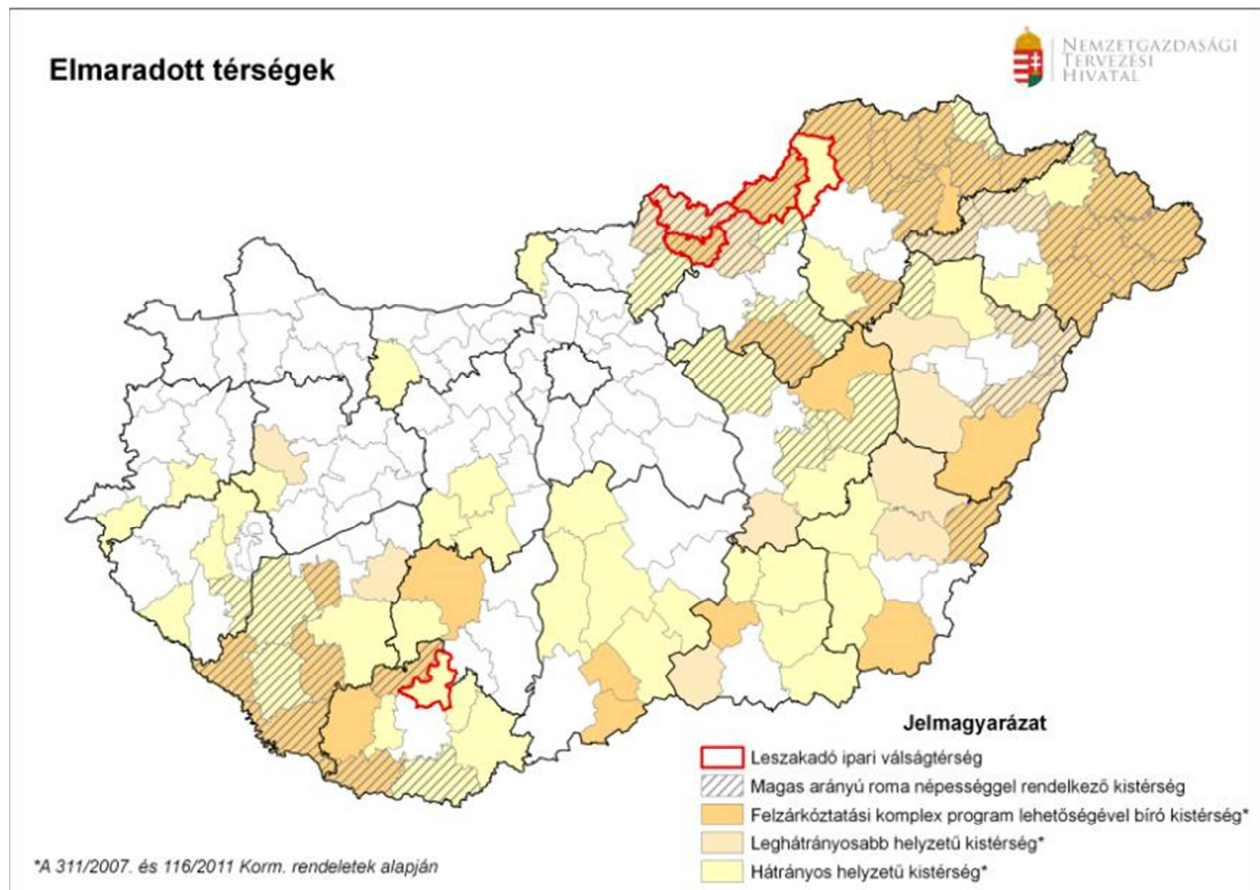
5. ábra: Városhálózat

A területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés

A magyarországi válságterületek kialakulásukban és problémarendszerükben két jól elkülöníthető csoportot alkotnak. Az egyik a vidékies térségeké, amelyek részletes fejlesztési céljait a vidéki térségek megújítását taglaló fejezet tartalmazza. Másik csoportjuk az ipari válságövezeteké. Igen hasonlóak a magas arányú roma népességgel rendelkező térségek is. Azonban a szegregáció csökkentésében és a roma közösségek társadalmi problémáinak megoldásában a szokásos gazdaság és térségfejlesztésen túlmutató megközelítés szükségessé teszi önálló fejlesztési célok kijelölését.

Fejlesztéspolitikai feladatok

- A foglalkoztatás bővítése, a lakosság képzettségbeli szintjének emelése.
- A térségközpontban elérhető szolgáltatások mennyiségi és minőségi fejlesztése, illetve méltányos elérhetőségének megteremtése.
- A közlekedési, kommunális infrastruktúra biztosítása, fejlesztése az életminőség javítása és a foglalkoztathatóság érdekében.
- Közösségépítés, a társadalmi kohézió erősítése, a térségek közösség megtartó erejének növelése.
- Az egészség- és környezettudatosság formálása a lakosság körében, az egészségügyi és szociális szolgáltatások fejlesztése.
- A köznevelés komplex, integrált szemléletű fejlesztése a leszakadó térségek, társadalmi rétegek integrációjának segítségével
- A térségek lakossága számára a mobilitás lehetőségeinek megteremtése a munkahelyekkel jobban ellátott és kedvezőbb életkörülményeket biztosító helyszínekre.

6. ábra: Elmaradott térségek

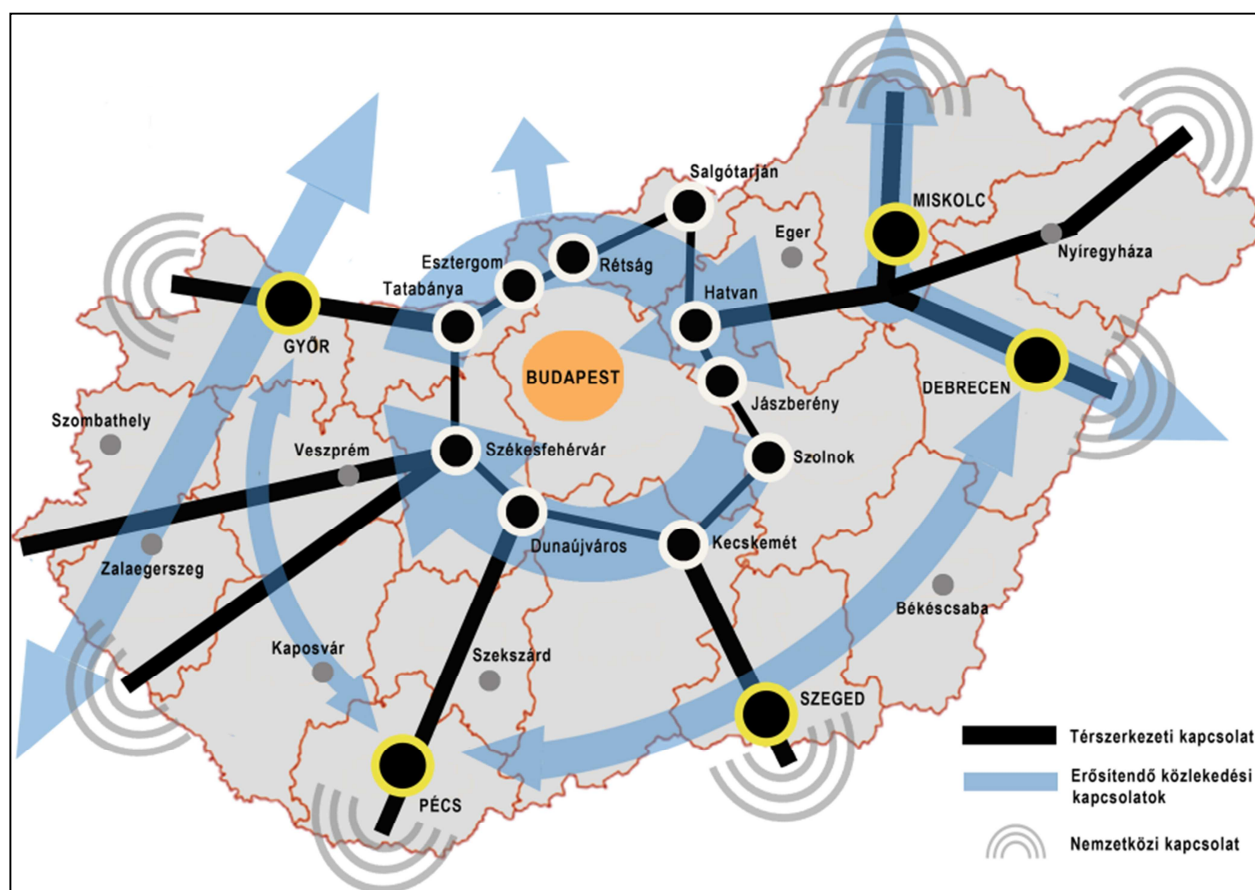
Összekapcsolt terek: az elérhetőség és a mobilitás biztosítása

A tudáshoz, a munkaerőhöz a termékekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférés meghatározó a térségek gazdasági fejlődésében. Ezért elengedhetetlen, hogy megfelelő minőségű, mennyiségű, valamint a területi sajátosságokat figyelembe vevő és kiszolgáló közlekedési rendszer jöjjön létre.

Figyelembe kell venni azonban, hogy az elérhetőség nem csak a mobilitás (közlekedés) mennyiségének és minőségének fokozásával javítható, hanem keresleti oldalról az utazási igények csökkentésével, valamint egyéb alternatív megoldásokkal, például az infokommunikációs szolgáltatások fejlesztésével is. A tudás- és információáramlás globális hálózataihoz való könnyű hozzáférés ma már gyakran a közvetlen, földrajzi közelségből adódó fizikai kapcsolatoknál is nagyobb jelentőséggel bír. Ezért szükség van a technológiai infrastruktúra kiépítésére (vezeték nélküli internet-hozzáférés a közhasználatú tereken, széles-sávú internet-hozzáférés minden településen) és a digitális írástudatlanság felszámolására is.

A közlekedési infrastruktúra kötött és állandó jellegéből fakadóan ellentmondásban van a globalizációs folyamatok változékonyságával és gyorsaságával. Ahhoz, hogy a hosszú távra tervezett létesítmények alkotta hálózat megfelelően alkalmazkodni tudjon a gyors változásokhoz és azokhoz a körülményekhez, amelyek a jelen pillanatban még nem ismertek, fokozott rugalmassággal kell rendelkeznie. A rugalmasságot elsősorban az alternatív útvonalak és közlekedési módok biztosításával lehet garantálni, tekintettel az eltérő területtípusok igényeire.

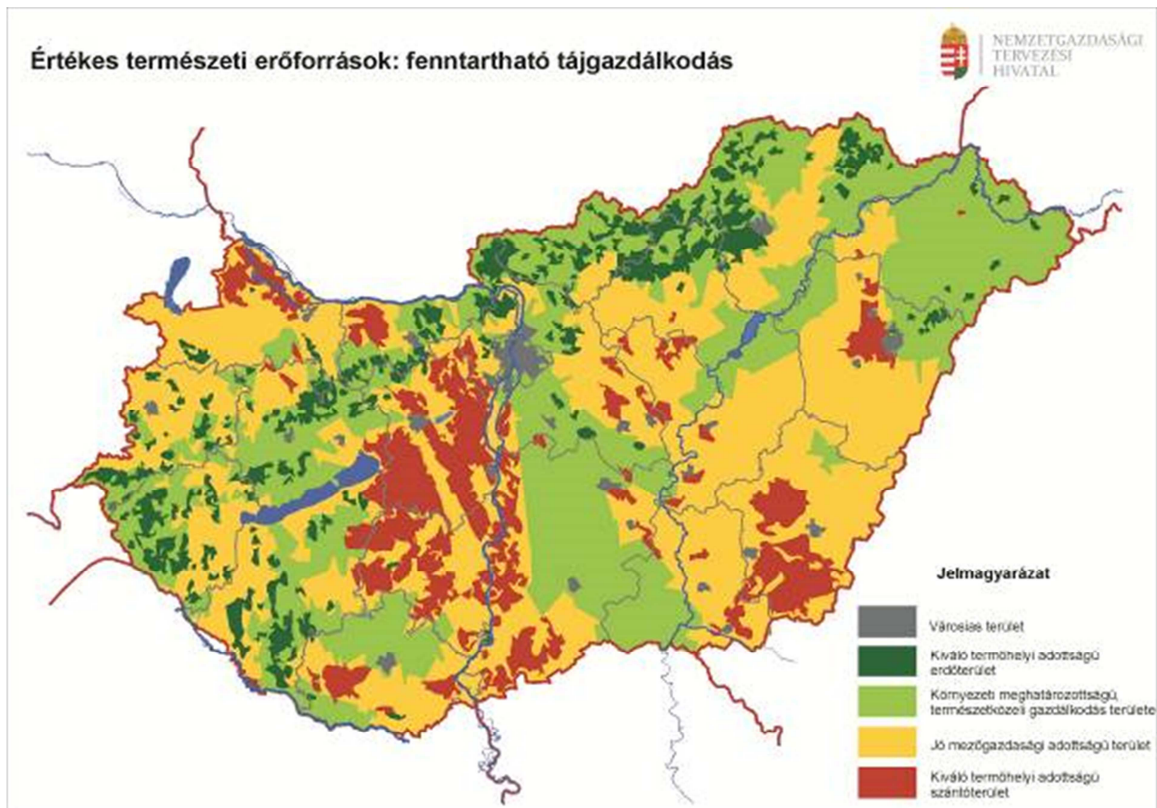
Kiemelkedően fontos szempont a közlekedési rendszer fenntarthatóságának biztosítása gazdasági, környezeti és társadalmi szempontból is. A beruházásoknál a gazdasági és társadalmi jólét maximalizálásra, és a negatív környezeti hatás minimalizálására kell törekedni.

7. ábra: Stratégiai kapcsolatok szerkezete

Térszerkezeti és térhasználati elvek

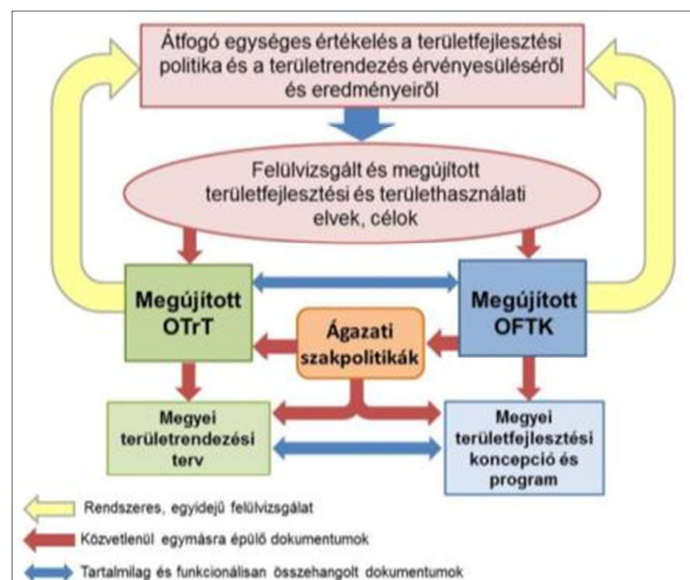
A térségi fejlesztésekben, a terület- és vidékfejlesztési beavatkozásokban, valamint a szakágazati fejlesztéspolitikákban mind a tervezésben, mind a végrehajtás során tekintettel kell lenni a természeti erőforrásokat védő térszerkezetre és a fenntarthatóságot biztosító területhasználatra.

8. ábra: Értékes természeti erőforrások: fenntartható tájgazdálkodás

A területfejlesztés és a területrendezés összehangolása

Az OFTK és az Országos Területrendezési Terv elvei és szempontrendszere legyen közös. A dokumentumok közötti feladatmegosztást a jogszabályok rögzítik, azonban a közös elvekre épülve meg kell találni azokat a pontokat, ahol egymásra épülhet a két terv.

9. ábra: A területfejlesztés és a területrendezés összehangolt tervezési ciklusa

Multidiszciplináris szakmai konferencia az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról

PROGRAM

10.00–10.10 Köszöntők

RECHNITZER JÁNOS egyetemi tanár, elnök, Magyar Regionális Tudományi Társaság

GREINSTETTER BALÁZS gazdaságtervezésért felelős helyettes államtitkár, Nemzetgazdasági Minisztérium

10.10–12.00 Plenáris ülés 1.

SALAMIN GÉZA főosztályvezető, Nemzetgazdasági Minisztérium Területfejlesztési Tervezési Főosztály
Az OFTK területfejlesztési üzenete és az integrált területi fejlesztések a 2014–2020-as programidőszakban

PÉTI MÁRTON főosztályvezető, Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal Stratégiai és Területi Tervező-értékelő Főosztály
Területiség a Partnerségi Megállapodásban

FARAGÓ LÁSZLÓ tudományos főmunkatárs, MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete
Tervek és tervrendszer

FINTA ISTVÁN tudományos munkatárs, MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete
Az integrált tervezés alkalmazhatóságának kérdései területi szinten

12.00–13.00 Vita

13.00–14.00 Állófogadás

14.00–16.20 Plenáris ülés 2.

SZALÓ PÉTER területrendezési, építésügyi és örökségvédelmi helyettes államtitkár, Belügyminisztérium
A rendezés és a fejlesztés viszonya, különös tekintettel az Országos Területrendezési Tervre és az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióra

FAZEKAS KÁROLY főigazgató, MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont
A foglalkoztatás strukturális és területi kérdései

G. FEKETE ÉVA egyetemi tanár, Miskolci Egyetem Világ- és Regionális Gazdaságtan Intézet
A területfejlesztés társadalmi oldala – Területi és települési hátrányok

ONGJERTH RICHÁRD ügyvezető igazgató, Magyar Urbanisztikai Tudásközpont Nonprofit Kft.
A városfejlesztés aktuális kérdései, különös tekintettel a megyei jogú városokra

PÁLVÖLGYI TAMÁS egyetemi docens, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem
Környezetgazdaságtan Tanszék
A tervezés, a fenntarthatóság és a környezet viszonya

MAJOR KLÁRA tudományos főmunkatárs, Hétfi Kutatóintézet Kft.
Területi hatáselemzés és értékelés

16.20–17.00 Vita

Az előadások elérhetők a Magyar Regionális Tudományi Társaság weboldalán: www.mrtt.hu

Az OFTK szövege elérhető a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal honlapján: www.nth.gov.hu